

KULTURNI ANGAŽMAN U APLIKATIVNOJ ETNOMUZIKOLOGIJI: PRIMJERI IZ BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOLOG PRIMIJENJENOJ ZNANOSTI

Tamara Karača Beljak
Jasmina Talam

Abstrakt: Ovaj tekst ne treba doživjeti kao promicanje novog smjera, novih ideja, nego kao vrstu iščitavanja onog što je bilo i onog što se zbiva u domeni tradicionalnog/folklornog muzičkog mišljenja u Bosni i Hercegovini. U fokusu ove prezentacije su etnomuzikolozi starije generacije koji su djelovali u vremenu od šezdesetih do devedesetih godina prošlog stoljeća, dok ćemo umjesto zaključka na kraju predstaviti ono što je vidljivo u polju aplikativne etnomuzikologije od devedesetih godina do danas.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina; etnomuzikolozi; aplikativna etnomuzikologija.

“Temeljni problem kada je riječ o primijenjenoj znanosti uopće, pa tako i o primijenjenoj etnomuzikologiji, jest kako povezati razinu znanja i razumijevanjima o subjektima proučavanja, koje se u pravilu ograničuje na razmjerno malen broj ljudi (znanstvenika, pripadnika akademske elite) i razinu subjekta proučavanja, koja obuhvaća znatno veći broj ljudi (koji u pravilu nisu dijelom akademske elite).” (Petan, 2010, 197)

Susret s tradicijskom muzikom može biti iznenađujući, zavodljiv, inspirativan, pozitivan ili negativan?! Možemo je jednostavno slušati, prihvatati, otkrivati da li nam se sviđa ili ne. U susretanju s tradicijskom muzikom Bosne i Hercegovine ostajemo zatečeni i zapitani pred raznolikošću i ljepotom, pred činjenicom koliko podneblje i lokalna arhitektura intenzivno i duboko utječu na stvaranje i poimanje zvučnih struktura, te kako je raznolik taj zvučni krajolik. Začudeni smo koliko je izražena razlika između ruralnih i urbanih zvučnih ambijenata iskazanih u oblikovanju i izradi instrumenata, plesnih pokreta i pjevačkih stilova.

Kada je tradicijska muzika u pitanju, ponekad teško prihvatamo činjenicu da je ona smisleno organizirani zvuk, ponašanje koje se rukovodi pravilima, odnosno koje se odvija na temelju njih, iako se naravno, slobodno i spontano izvodi i spontano sluša, prihvaća, usvaja, opet izvodi i dalje prenosi. Posve je jasno da se u tom kontinuumu javljaju varijante i uzajamne prilagodbe. Tako

etnomuzikološka zadaća, između ostalog, postaje otkrivanje i razumijevanje tih pravila i principa.

Zapažamo i to da se radi o tradicijskoj muzičkoj kulturi koja je u stalnom procesu mijena i prilagodbi društvenom i socijalnom okružju. Dešava se i to da stari obrasci iščezavaju onako kako se mijenja kultura, obredi i običaji u čijoj su funkciji bili. Nestajanjem odgovarajućeg konteksta gube se i oni.

Ponekad ih naslućujemo i prepoznamo – transformirane i stilizirane, u izvedbenim kontekstima festivala i smotri, u nastojanju pojedinaca ili lokalnih zajednica, odnosno u pokušajima revitalizacija, prezervacija i turističkih prezentacija.

Ovo su pozicije s kojih su polazili etnomuzikolozi Bosne i Hercegovine. Pristupi su im različiti kao i okolnosti u kojima su djelovali. No njihov doprinos onome što danas prepoznamo kao primijenjenu znanost je nemjerljiv. Polazeći od navedenih činjenica namjera je propitivati etnomuzikološke kontekste, kroz istraživačke i druge folklorističke aktivnosti, Miroslave Fulanović-Šošić, Dunje Rihtman-Šotrić, Jasne Spaić, Ankice Petrović i Vinka Krajtmajera. Riječ je o etnomuzikolozima, savremenima, studentima Cvjetka Rihtmana (1902–1989), koje je dijelila neznatna razlika u godinama, a koji su svojom svestranom i raznovrsnom aktivnošću obilježile šezdesete, sedamdesete i osamdesete godine 20. stoljeća. Svoju djelatnost usmjerili su, osim na istraživanja, i na polja medija (radija i televizije), zatim pedagogije te amaterizma čime su uspostavili dobar put za razvijanje posebne znanstvene oblasti koju danas prepoznamo kao aplikativnu etnomuzikologiju. S ove tačke gledišta iz vremena postsocijalističke Bosne i Hercegovine – odnosno društva u tranziciji opterećenog ratnim dešavanjima i još uvijek gorućim nacionalizmom, odnosno društva koje nije uvijek naklonjeno rodnim pitanjima i promicanju vrijednosti i značaja tradicijske kulture (napose nematerijalnog nasljeđa), (ne)možemo (ne)vidjeti i (ne)uočiti dosljednost, metodičnost, prilježnost u radu, kreativnost, sklonost promicanju novoga u znanosti, autoritativnost navedenih etnomuzikologa na nivoima lokalnih, regionalnih zajednica i šire.

Stoga ovo štivo nudi njihove kratke biografije. Nadalje, fokusiramo se na njihova raznolika usmjerenja i interesovanja. Na taj način uočavaju se različitosti i sličnosti u njihovim pristupima u etnomuzikologiji, odnosno poimanju bosanskohercegovačkih muzičkih identiteta. Vjerujemo da isticanjem njihovih iskustava možemo dobiti koristan uvid ne samo u razvoj bosanskohercegovačke znanstvene etnomuzikološke misli nego i razvoj aplikativne etnomuzikolije.

Miroslava Fulanović-Šošić (1932–2015)¹ Kao muzička urednica na Radio Sarajevu radila je na inoviranju muzičkog programa prezentirajući tradicijsku muziku na edukativan, popularan i prijemčiv način. Intenzivno je pratila i u brojnim emisijama obradila epsko pjevanje uz gusle. “Više od deset godina sistematski je pratila guslarske smotre na teritoriju Bosne i Hercegovine i izvan nje, te tragala na terenu za guslarima i vrsnim poznavateljima ove vrste izričaja.” (Karača-Beljak, 2014b, 114) Miroslava Fulanović-Šošić izniman doprinos dala je realizirajući ciklus emisija *Etnomuzikologija* koji je emitiran od osnivanja Trećeg programa Radio Sarajeva (1972).

“Radeći na tom zadatku kontinuirano i planski okuplja etnomuzikologe iz cijele Jugoslavije na predstavljanju rezultata njihove djelatnosti, pružajući im priliku da se predstave širokom auditorijumu. U okviru te emisije ona predstavlja i najznačajnija dostignuća savremene etnomuzikologije u svijetu.” (Ferović, 1990, 4)

Slušatelji nekadašnjeg Radio Sarajeva Miroslavu Fulanović-Šošić pamte i po emisijama *Zvuci i odjeci, Gdje je zrno klicu zametnulo, I bješe pjesma i osta pjesma*. Za emisiju *U posjetu Šekovićima* dobitnica je nagrade stručnog žirija na takmičenju radijskih emisija u Ohridu 1987. godine. Nadalje, iscrpni rukopisi, sinopsisi i scenariji emisija, lična pisma i prepiska s kolegama iz drugih radijskih centara bivše Jugoslavije, te precizna dokumentacija terenskih snimanja i arhivske građe² svjedoče o iskrenoj i dubokoj potrebi za promoviranjem i adekvatnim stručnim i znanstvenim vrjednovanjem tradicijskog muzičke prakse Bosne i Hercegovine, te svakako njeno bolje razumijevanje u širem etnomuzikološkom kontekstu. Ujedno olakšavaju novim istraživačima prohod kroz vrijednu zvučnu građu smještenu u Fonoteci nekadašnjeg Radio Sarajeva.

Dunja Rihtman-Šotrić (1994–2009)³ Uporedo sa znanstvenim i pedagoškim

¹ U Sarajevu je završila Realnu gimnaziju i Srednju muzičku školu, Odsjek za harfu. Bila je prva studentkinja etnomuzikologije. Akademiju je završila s izvrsnim ocjenama, diplomirala je (1961) i magistrirala (1974) u klasi akademika Cvjetka Rihtmana. Kao studentkinja bila je angažirana u Institutu za proučavanje folkloru na transkribiranju i dokumentiranju muzičkih zapisa. Od 1956. bila je zaposlena na Muzičkoj akademiji u Sarajevu pri Etnomuzikološkom seminaru u zvanju stručnog saradnika. Početkom sedamdesetih godina prelazi na Radio Sarajevo gdje ostaje do penzionisanja 1992. godine. U Redakciji narodne muzike Radio Sarajeva obavljala je poslove samostalnog muzičkog urednika te komentatora što je bilo najviše novinarsko zvanje. Rukovodila je Redakcijom narodne muzike te bila urednica Trećeg programa Radio Sarajeva.

² Cjelokupna građa je od 2013. godine pohranjena u Institutu za muzikologiju Muzičke akademije u Sarajevu.

³ U Sarajevu je završila gimnaziju klasičnog smjera te Srednju muzičku školu. Diplomirala je (1968) i magistrirala (1974) na Odsjeku za muzikologiju na Muzičkoj akademiji u Sarajevu u

radom Dunja Rihtman-Šotrić iznimnu pažnju je posvetila afirmiranju i prezentiranju narodne muzike na sceni kulturno-umjetničkog amaterizma u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Posebno je zapažen rad sa vokalnim grupama u kulturno-umjetničkim društvima u Sarajevu *Miljenko Cvitković* (kasnije KUD *Bašćaršija*), *Saobraćajac* te AKUD *Seljo*.⁴ Nakon 2000. godine Dunja Rihtman-Šotrić je na poziv Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba sudjelovala u izradi zbirke *Tradicijske glazbe Hrvata Bosanske Posavine* a potom je na poziv HKD *Napredak* iz Sarajeva pripremila rad *Glazbena tradicija Hrvata na području Rame*. Bila je i suradnica na knjizi koreografa Miroslava Šilića *Narodne igre, plesovi i običaji Hrvata sjeverne Hercegovine, Završja i Kupresa*. Ne manje važna je i njena suradnja sa izdavačkom kućom *Gramofon* iz Sarajeva, za koju je temeljno istražila teren u postratnoj Bosni i Hercegovini. Ova terenska građa namijenjena je realizaciji projekta *Visoka umjetnost*. Kako projekt nije dovršen tako ova građa nije dostupna niti javnosti niti mladim istraživačima. Etnomuzikologinja Dunja Rihtman-Šotrić bila je iznimno posvećena pedagoškom radu i radu u amaterizmu. Snažna volja, discipliniranost u radu, sistematični pristupi terenskom radu i snimljenoj građi, kao i perfekcionizam u izradi notnih zapisa i analiza ostavljali su izniman utisak na kolege etnomuzikologe ali i druge folkloriste, koji su se rado oslanjali na njenu stručnu pomoć. Iskreno društveno angažirana tokom svog radnog i životnog vijeka snažno je radila na promicanju tradicijske kulture podneblja u kojem je rođena i u kojem je profesionalno stasavala. Vjerovala je da tradicijske *muzičke idiome* drugih ne možemo razumjeti bez poznavanja vlastitih.

klasi akademika Cvjetka Rihtmana. Po završetku studija (1968) odlazi u Zagreb gdje naredne četiri godine (do 1972) radi u Institutu za narodnu umjetnost (do 1972). Koncem 1972. godine vraća se u Sarajevo. U rukopisu vlastite biografije Dunja Rihtman-Šotrić je zabilježila: "Po završenom studiju radila sam u Zagrebu (...), građa koju sam u to vrijeme snimala je sa otoka Brača i područja Slavonske Požege i danas se nalazi, zajedno s terenskim bilješkama i zbirkama notnih zapisa i tekstova u arhivu Instituta. Zbog očevoeg odlaska u penziju 1972. vraćam se u Sarajevo i do kraja 1986. preuzimam i nastavljam njegov pedagoški rad na katedri za etnomuzikologiju na Muzičkoj akademiji, a početkom 1987. prelazim u Zemaljski muzej (...) gdje u Odjelenju za etnologiju, ponovno u toj ustanovi uspostavljam institucionalni etnomuzikološki rad (...)" (Rihtman-Šotrić, 2000).

⁴ O svom djelovanju u kulturno-umjetničkom amaterizmu i saradnji s drugim folkloristima Dunja Rihtman-Šotrića piše: "(...) odlaskom iz Zagreba, moja veza sa kolegama, stručnjacima iz Zagreba i Hrvatske nije nikada prestala. Bila sam ispred BiH višegodišnja članica stručnog odbora *Međunarodne smotre folklor*a, članica stručnog odbora *Smotre folklor*a sa *Tromeđe* koju je organiziralo tadašnje Turističko društvo *Lapad* (Dubrovnik), kao i jedno vrijeme suradnica u manifestaciji *Vinkovačke jeseni* (Vinkovici) te predavač na školi na Badiji a kasnije u Novom Vinodolu i Lipiku. Bila sam suradnica za glazbeni segment u knjizi *Narodni plesovi Bilogore* (autor dr. Ivan Ivančanin) i u knjizi *Narodni plesovi iz okoline Jastrebarskog* (autor Branko Kostelac, koreograf iz Zagreba). Koautor sam hrvatskih narodnih plesova iz Bosanske Posavine koja je postavljena u KUD *Zagreb*, (...) i u zagrebačkom ansamblu *Lado*" (Rihtman-Šotrić, 2001).

Jasna Spaić (1943–)⁵ Uz Mirosalavu Fulanović-Šošić i Ankicu Petrović bila je pionirka u oblasti aplikativne etnomuzikologije, primjenjujući teorijska etnomuzikološka znanja u realizaciji priloga, emisija i drugih kompleksnih radiofonjskih i televizijskih ostvarenja. U razgovorima koje smo vodile u više navrata Jasna Spaić je istakla da je radio bio njeno najdragocjenije profesionalno iskustvo:

“Počela sam raditi na Radio Sarajevo 1966. godine u ulici Danijela Ozme. Danas kada prođem pored te zgrade srce mi brže zakuca i pogled mi se diže prema prozorima na drugom spratu gdje je bila moja Redakcija narodne muzike. Za mene je Radio Sarajevo ostao institucija, medijski prostor gdje se stvarao i potvrđivao kulturni identitet našeg podneblja.” (Karača Beljak, 2014a)

Radeći na Radio Sarajevu, kasnije Radiju Federacije Bosne i Hercegovine ova vrsna etnomuzikologinja načinila je hiljade minuta programa, kreirajući emisije iz muzičke baštine, prateći suvremena muzička zbivanja i sudjelujući na međunarodnim takmičenjima radiofonjskih emisija.

“Jasna Spaić relizirala je emisiju simboličkog i metaforičkog naziva *Iz naroda u narod* u kojoj su plasirani autentični snimci izuzetne dokumentarne vrijednosti. Većina tih snimaka naknadno je trajno pohranjena u fonoteci arhivu Radio Sarajeva i danas je još uvijek dostupna. Za doprinos u radiofoniji i prezentaciji tradicijskog izričaja, odnosno za izuzetno načinjen snimak, iznimno dobro izvedene ženske gange *Điduka*, zabilježene na terenu Gornjeg Ograđenika kod Čitluka, etnomuzikologinja J. Spaić dobila je međunarodnu nagradu PRIX Bratislava 1974.” (Karača Beljak, 2014b, 113-114)

Etnomuzikologinja Jasna Spaić je jedna od onih koji su uvodili tradicijsku muziku u programe radija i televizije u drugoj polovini 20. stoljeća, na taj način utirući put mlađim generacijama, ohrabrujući ih u kreiranju različitih medijskih sadržaja. Svojim primjerom pokazala je da je moguće znastvene činjenice plasirati ne samo na edukativan nego i na popularan način, jezikom prijemčivim široj publici.

⁵ U Sarajevu je završila gimnaziju klasičnog smjera te Srednju muzičku školu, Klavirski odsjek. Studirala je na Muzičkoj akademiji u Sarajevu na Odsjeku za muzikologiju. Diplomirala je (1968) i magistrirala (1974) u klasi akademika Cvjetka Rihtmana. Radni vijek je započela na RTV Sarajevo, najprije radeći kao muzička suradnica a kasnije muzička urednica na televiziji a potom na radiju u Redakciji narodne muzike. Penzionisana je 2008. na Radiju Federacije Bosne i Hercegovine. Četrdeset radnih godina sistematski se bavila istraživanjem tradicijske muzike Bosne i Hercegovine.

Ankica Petrović (1943)⁶ U periodu od 1968. do 1979. radila je kao muzička saradnica a kasnije urednica u Redakciji Radio Sarajeva. U početku je relizirala ciklus emisija *Muzika svijeta* a potom se fokusirala na terenska istraživanja lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini. "Ja sam imala potrebu da sama dođem do izvorne muzičke građe radom na terenu, da je doživim u autentičnom ambijentu i situaciji i da taj vlastiti doživljaj prenesem slušaocima u vidu dokumentarnih tematskih emisija." (Petrović, 2014)⁷ Nakon toga je, slijedeći vlastite sklonosti i procjene, realizirala emisije za Treći program Radija. Godine 1974. dobila je drugu nagradu za snimak tradicionalne svatovske pjesme sa planine Janj na međunarodnom takmičenju Prix Bratislava. Dvije godine kasnije dodijeljene su joj tri nagrade na JRT takmičenju radijskih emisija u Ohridu u kategorijama za muzičke ilustracije, za dokumentarnu muzičku emisiju i za eksperimentalnu muzičku emisiju.

Od 1992. godine radila je na sedam univerziteta u SAD-u. U to vrijeme je s američkim etnomuzikologom Theodor Levinom (?) objavila kompaktnu ploču sa tradicijskom muzikom Bosne i Hercegovine u Smithsonian institution u Washingtonu pod nazivom *Echoes from an endangered world: Bosnian Muslim music*. U relizaciji ovog projekta kojim je željela skrenuti pažnju na ratom ugrožene narode u Bosni i Hercegovini presudno je bilo radijsko iskustvo, odnosno ranije relizirana gramofonska ploča *Tradicionalna muzika na tlu Bosne i Hercegovine*.⁸ Medijsko iskustvo odvelo ju je i u realizaciju dokumentarnog filma *Ključ Španije*. Film je zapis o sarajki i sefartkinji Flori Jagodi (1925), čuvarici pjesama ispjevanih na ladino jeziku.⁹ Ankica Petrović je karijeru završila na UCLA u SAD-u.

Ankica Petrović među prvim je započela sa etnomuzikološkim istraživanjima manjinskih etničkih skupina u Bosni i Hercegovini, fokusirajući se najviše na muziku Sefarda. Izrazit senzibilitet pokazala je za žene nositeljice tradicijske prakse, usmjerivši se tako i prema rodnoj etnomuzikologiji. Zahvaljujući Ankici Petrović sedamdesetih godina 20. stoljeća započelo je novo razdoblje bosanskohercegovačke etnomuzikologije. Tih godina predmet bosanskohercegovačke etnomuzikologije se proširuje na istraživanje konteksta

⁶ U Sarajevu je završila srednjoškolsko obrazovanje. Studirala je na Muzičkoj akademiji u Sarajevu najprije na Teoretsko-pedagoškom odsjeku na kojem je diplomirala 1968. a potom na Odsjeku za muzikologiju gdje je u klasi akademika Rihtmana diplomirala 1974. Naredne 1975. prijavila je doktorsku disertaciju na katedri Socijalne antropologije pri Quenn's University u Belfastu (Velika Britanija). Disertaciju pod naslovom *Ganga, oblik tradicionalnog seoskog pjevanja u Jugoslaviji (Ganga, a Form of Traditional Rural Singing in Yugoslavia)* radila je pod mentorstvom dr. John Blackinga (1928–1990) i odbranila je 1977. u Belfastu. Do devedesetih godina 20. stoljeća bila je jedini doktor znanosti među etnomuzikolozima u Bosni i Hercegovini.

⁷ Navedeni rukopis je dio sveobuhvatnog materijala predviđenog za pisanje Monografije o Radio Sarajevu.

⁸ Ploču je izdao Diskoton-Svjetlost u Sarajevu 1986.

⁹ Ladino je kolokvijalni naziv za judeo espanjol, jezik koji danas u Sarajevu rijetki poznaju.

i funkcija muzike, što etnomuzikologiju tijesno veže za sociologiju muzike, antropologiju, etnologiju itd.

Vinko Krajtmajer (1940–2008)¹⁰ “Naš unutrašnji zvučni pejzaž može biti prostrana livada, duboko more, planinska idila ili svemirska odiseja. U sebi i svojoj muzici možemo se osjećati dobro, sigurno, zadovoljno i smireno.” (Karača Beljak, 2007) Ovako je govorio čovjek koji je vjerovao da se najprije trebamo slagati sami sa sobom a tek onda s drugima. Stručna i naučna djelatnost Vinka Krajtmajera vezana je za oblasti solfeggia i etnomuzikologije. Vidljiva je kroz javne prezentacije na predavanjima, seminarima, trbinama i prikazima na radiju, televiziji, a posebno kroz učesće na različitim naučnim skupovima. U ovim oblastima najveći broj svojih istraživanja priredio je i objavio kroz saopštenja na simpozijima, stručnim časopisima i publikacijama. U oblasti solfeggia Krajtmajer se bavio pitanjima razvijanja kreativnosti i mogućnostima i efektima primjene folklora u nastavnom procesu. Kreativnim procesom i mogućnostima razvoja osobnih senzibiliteta Krajtmajer se bavi u radovima koji dotiču pitanje improvizacije kao jedan od najizrazitijih stvaralačkih postupaka. Problem improvizacije Krajtmajer je obrađivao najviše kroz usporedbu folklorne i suvremene umjetničke muzike. Ovaj metod primjenjuje prvi na prostoru bivše Jugoslavije, a rezultate svog eksperimentalnog istraživanja prvi put je prikazao na Kongresu ISME u Montreuxu 1976. Metodom improvizacije na zadati folklorni model Krajtmajer dolazi do “otkrića” konsonantnosti sekundne disonance i dvostruke toničnosti na isti način na koji se ta dva zvučna pojma koriste u zapadnoeuropskoj muzici. Drugi značajni vidovi stručne djelatnosti Vinka Krajtmajera obuhvataju pisanje udžbenika za osnovne i srednje škole, pisanje u štampi, djelovanje na televiziji te autorsku muziku za filmove, izradu aranžmana i kompozicija. Autor je deset scenarija za emisije RTV Sarajevo: *Muzika i mi*, *Predanja* i *Mali koncert ozbiljne muzike*. Sarajevska pozorišna publika Krajtmajera pamti po izvršnoj muzici pisanoj za dramu *Magbeth* u režiji Dine Mustafića (?). Krajtmajer je priredio više od stotinu aranžmana kompozicija različitog stilskog usmjerenja od muzike renesanse do suvremenih jazz pravaca, za potrebe Plesnog orkestra Muzičke omladine, Vokalnog okteta Collegium artisticum, čiji je umjetnički rukovodilac bio niz godina.

Životne i profesionalne priče bosanskohercegovačkih etnomuzikologa koje

¹⁰ U Tuzli je završio osnovnu školu, gimnaziju, Osnovnu i Srednju muzičku školu te prvi stepen Rudarskog fakulteta. U Sarajevo dolazi 1963. i započinje studij na Muzičkoj akademiji u Sarajevu, gdje je i diplomirao 1967. na Teoretsko-pedagoškom odsjeku pod mentorstvom Elly Bašić (1908–1998). Dvadeset godina kasnije diplomirao je i na Odsjeku za muzikologiju, smjer etnomuzikologija u klasi Cvjetka Rihtmana. Magistrirao je 1994. na temi iz polifonije na Odsjeku za kompoziciju u klasi prof. Josipa Magdića (1937). Doktorat iz oblasti etnomuzikologije odbranio je 1995. na Odsjeku za muzikologiju Muzičke akademije u Sarajevu pod mentorstvom prof. Ivana Čavlovića (1949).

su obučene ovim štivom pomažu u razumijevanju društvenog i historijskog konteksta u kojem su djelovali. Zapravo, na taj način smo u mogućnosti saznati više o njihovom poimanju tradicijskih muzičkih idioma, institucionalnim etnomuzikološkim istraživanjima te onome što je imalo utjecaja na njihove osobne razvoje u znanosti. Ovo štivo na koncu shvatamo i kao mogućnost za otkrivanje kulturnih poruka obuhvaćenog vremenskog razdoblja. Na koncu ovdje nije riječ o analizi koja bi podrazumijevala otvaranje prostora za dublja kontekstualna istraživanja i tumačenja historijskih okolnosti. Naprosto radi se o prilogu aplikativnoj etnomuzikologiji.

Umjesto zaključka

Što etnomuzikolozi danas čine na polju aplikative etnomuzikologije?!

ili

Pod kojim uvjetima je moguća aplikativna etnomuzikologija u Bosni i Hercegovini?

Etnomuzikolozi koji djeluju od devedesetih godina do danas kao i njihovi prethodnici aktivni su na polju pedagogije, medija i audiovizualne produkcije. O tome svjedoče brojna diskografska izdanja, radijske i televizijske emisije, rad sa ansamblima i smotre folklor. Ipak, danas smo možda više nego ranije svjesni činjenice da se izvedbama tradicijske muzike kao i njihovim mogućim bilježenjem na nosače zvuka, samo radi slušanja, ova vrsta prakse odvaja od svog stvarnog konteksta, te da se na taj način uglavnom gube funkcionalne vrijednosti određenih muzičkih oblika. Svjesni smo da su naše predodžbe o tradicijskoj muzici rezultat ponude masmedija (audio i video zapisa). No ne smijemo zaboraviti da muzičke pojave smatramo tradicijskim, odnosno u širem smislu folklornim, kada su proizišle iz žive prakse u koju su ih njihovi izvođači slobodnom voljom uključili, te da ovi izričaji žive u neposrednom kontaktu određene zajednice. Želeći izbjeći upadanje u zamku konzervatorskih nastojanja - inače pogubnu za sve oblike folklorne muzičke prakse, možemo promišljati o načinu na koji se muzički oblici iz domene usmene predajne kulture mogu promatrati u kontekstu suvremenog bosanskohercegovačkog društva, odnosno koji su izazovi i perspektive u predstavljanju ovih oblika nematerijalnog nasljeđa. Moguća pitanja na koja trebamo tražiti odgovore odnose se na izvedbene kontekste, estetiku, historijsku pozadinu, aktivnosti koje uključuju muziku, muzički repertoar (elemente stila, žanrove, tekstove, melodijske obrasce, način prenošenja i usvajanja, plesne elemente i pokrete) i materijalnu kulturu. Danas su nam više nego ikada važniji zvučni i video zapisi od onih najstarijih pa sve do novoga vremena – uključujući web stranice i različite baze podatka privatnih kolekcionara te fonoteke, nototeke i arhiva javnog radio-televizijskog servisa. Također, u kontekstu muzike i materijalne kulture, odnosno folklorne muzike i

aplikativne etnomuzikologije nužno je razmatrati utjecaj elektronskih medija, jer publika danas više nego ikada sluša muziku masmedija, na taj način formira svoje ukuse i odnose prema folklornoj praksi – starim i novim fenomenima.

Bez ulaženja u detalje naglasit ćemo da je polje aplikativne etnomuzikologije za bosanskohercegovačke etnomuzikologe u isto vrijeme i izazovno i “opasno”. Opasno jer podliježe nerijetko osobnim tumačenjima i procjenama, ponekad interpretacijama sumnjivog kvaliteta, na granici da potonu u amaterizam, kič i različite stilizacije. Ovo se naročito odnosi na rad s ansamblima i kreiranje različitih diskografskih izdanja. Izazovno jer se temelji na entuzijazmu, volonterskom radu, želji da se stečena teorijska znanja primijene na praktičnom nivou. Zapravo, ovi pokušaji su svojevrsno traganje za ljepotom. Možda još važnije, ovi pokušaji su poruka akademskoj zajednici i široj javnosti, koja folklornu kulturu marginalizira ili pak rijetko prepoznaje kao kulturni ili turistički proizvod, da je ona vrijedna čuvanja (ali ne u smislu konzervacije jer konačno to nije moguće) zbog dubokoga razumijevanja vlastite prošlosti i razvijanja osjećaja za različitost i raznolikost. Unatoč globalizaciji i modernizaciji društva, kulturni i muzički identiteti su i dalje složeni, te se sastoje kako od lokalnih ili regionalnih, tako i od profesionalnih ili društvenih posebnosti. Tako se pokazuje da je etnomuzikolog u posjedu onih znanja koja, pomalo dvosmisleno, proizilaze iz potreba društva u kojem živi.

Reference

- Ferović, S., 1990. *Miroslava Fulanović-Šošić*. Sarajevo: Udruženje kompozitora BiH.
- Karača Beljak, T., 2007. *Intervju sa Vinkom Krajtmajerom*. [audio snimak] Privatni arhiv Tamare Karače Beljak.
- Karača Beljak, T., 2014a. *Intervju sa Jasnom Spaić*. [audio snimak] Privatni arhiv Tamare Karače Beljak.
- Karača Beljak, T., 2014b. *Zvučni krajolici*. Sarajevo: Muzička akademija u Sarajevu.
- Petrović, A., 2014. *Monografija Radio Sarajevo*. [rukopis] Privatni arhiv Tamare Karače Beljak.
- Pettan, S., 2010. *Lambada na Kosovu: Etnomuzikološki ogledi*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Rihtman-Šotrić, D., 2000. *Biografija*. [rukopis] Sarajevo: Arhiva Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu.